

Gevelsteen

Een gevelsteen is een reliëf van steen of hout aan de gevel van een huis. Gevelstenen op huizen hadden vaak te maken met het beroep van de bewoner. Omdat verschillende mensen in een woonplaats hetzelfde beroep konden hebben, werden aan de gevelstenen specifieke teksten, kleuren of een kroon toegevoegd. Hiermee probeerden de bewoners aan te geven dat zij de beste waren in hun vak. Mensen begonnen zo met elkaar te concurreren via hun gevelsteen.

Gevelstenen ontstonden in de tweede helft van de 16e eeuw als een alternatief voor huisnummers. Als je in zo'n huis woonde, zei je vroeger: "Ik woon in de Vijverstraat, in het huis met de boot erop." Zo was je makkelijker te vinden. Huisnummers werden in Nederland aan het begin van de 19e eeuw officieel ingevoerd door Napoleon Bonaparte, waardoor gevelstenen als adresaanduiding niet meer nodig waren. In de jaren daarna werden gevelstenen nog steeds op huizen geplaatst, maar vanaf dat moment puur als decoratie en omdat het een traditie was geworden.

Vijverstraat 12,
Harlingen

Gevelstenen en Geloof

In gevelstenen komen ook geloven voorbij. Christenen gebruiken vaak een lam; dit staat voor Jezus Christus. Voor de mennonieten betekent het lam vrede en pacifisme. Mennonieten toonden hun geloof onopvallend of met een dubbele betekenis. Als mennonieten lieten zien dat ze mennoniet waren, riskeerden ze vervolging tot op de brandstapel. Sommige schuiskerken waren herkenbaar aan hun gevelsteen, zoals deze gevelsteen uit 1630 in Hoorn. Deze sobere gevelsteen gaf met de wijzende hand de locatie van een doopsgezinde schuiskerk aan en betekende tegelijkertijd dat gelovigen onder de bescherming van God staan — passend bij een geloof waarvoor mennonieten vervolgd werden. Dit symbool konden ook andere christenen gebruiken, waardoor de doopsgezinden het veilig konden afbeelden.

Gevelsteen schuiskerk
binnenstad Hoorn

Het van Hulst bedrijf

De gevelstenen werden voornamelijk geproduceerd door het bedrijf genaamd De Koninklijke Fabriek voor Wandtegels van J. van Hulst. Het was het meest prominente bedrijf van Harlingen vanaf de 18e eeuw en het produceerde ook wandtegels met Delfts blauw en bakstenen voor de opkomende stenen architectuur in de stad.

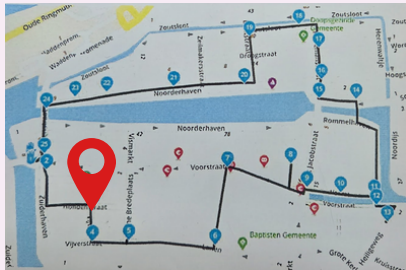
Het bedrijf was oorspronkelijk niet van Van Hulst, die het pas kocht in 1849. Het werd al opgericht rond 1634 door een doopsgezinde zakenman genaamd Theunis Sybeda, die het bedrijf eerst vestigde buiten de Kerkpoort, wat toentertijd nog buiten de stad lag.

Het bedrijf groeide gauw omdat vooral wandtegels erg gewild waren onder de rijke burgers van Harlingen.

Jan van Hulst, dus de J. van Hulst van de latere naam, kocht het bedrijf in 1849 nadat Theunis Sybeda het had verkocht aan successieve eigenaren. Toentertijd was de enige concurrentie voor Van Hulst het andere bedrijf Tjallingii. Beide bedrijven hadden een forse strijd om te bepalen wie de grootste zou zijn.

Uiteindelijk gingen beide bedrijven helaas failliet in de jaren 1930 door de Grote Depressie. Er was na de invoering van huisnummers, evenals door de Grote Depressie, minder vraag naar wandtegels.

De locatie van de
gevelsteen:
vijverstraat 12
Harlingen

Waarden van Menno Simons: Sied

Je zou kunnen zeggen dat deze gevelstenen die je hier ziet en de zaden die in Ohio zijn gevonden, hetzelfde betekenen. Het laat zien dat het de mennonieten niet uitmaakte waar ze ook terechtwamen, dat de maatschappij tegen hen was. Ze konden overal een thuis creëren, bijvoorbeeld door zaden te planten om hun eigen voedsel te verbouwen of door gevelstenen te plaatsen die symboliseerden wie ze waren en waar ze in geloofden. Zo lieten zij een soort teken achter waardoor ze nooit vergeten zouden worden. Het werd een teken van hoop onder de Mennonieten, gedurende een tijd waarin zij op grote schaal vervolgd werden; en vandaag de dag is het nog steeds te zien, niet alleen in de stad Harlingen, maar nu in geheel Nederland. En tegenwoordig kunnen de Mennonieten zich in vrijheid uiten.

Teken hier je eigen gevelsteen!

